

9 Caiteachas Dhánlann Náisiúnta na hÉireann a mhíniú

- 9.1** Deonaíonn (vótálann) Dáil Éireann airgead do gach seirbhís soláthair gach bliain de bhun tograí a eascraíonn ón bpróiseas meastachán. Tugann an tAcht Leithreasa éifeacht reachtúil do na meastacháin le haghaidh gach seirbhís soláthair a vótáil an Dáil don bhliain sin. Sonraítear san Acht an glanmhéid de chaiteachas údaraithe ar gach seirbhís, mar aon leis an méid d'fháltais roinne is féidir a chur i bhfeidhm mar leithreasáí i gcabhair de chuid gach vóta.
- 9.2** Príomhghné den phróiseas airgeadais phoiblí is ea an leithreasú bliantúil ag an Dáil ar airgead de réir na teorann caiteachais a socraíodh agus an t-airgead sin a chur i gcuntas leis an Dáil. Mar phrionsabal ginearálta, déantar cuntasaíocht an rialtais ar ollbhonn agus taispeántar gach caiteachas agus fáltas ar bhonn leithleach. Ní féidir fáltas a ghlanluacháil i leith caiteachais, agus ní féidir fáltas bharrachais a úsáid gan faomhadh na Dála a fháil chun caiteachais breise a chuimsiú.¹
- 9.3** Mar an Oifigeach Cuntasaíochta, tá Dánlann Náisiúnta na hÉireann freagrach as a gcuntas leithreasa a réiteach faoin Acht Ranna Státchiste agus Iniúchta, 1986, agus as riaradh na Dánlainne. Faoina reachtaíocht bhunaithe, tá bord rialtóirí agus caomhnóirí ag an Dánlann atá freagrach as maoirsiú a dhéanamh ar a ngníomhaíochtaí. Áirítear leis seo maoirsiú a dhéanamh ar bhainistíocht chistí na Dánlainne. Anuas air sin, déanann an Stiúrthóir tuairisciú don Bhord.
- 9.4** Deonaíodh an ghlansuim €7,677,000 don Dánlann do thuarastail agus costais na Dánlainne, deontais i gcabhair le haghaidh 2013 san áireamh, mar aon le suim €253,000 atá le húsáid mar leithreasáí i gcabhair, agus a mbaineann nach mór an méid go léir de (€252,000) le hasbhaintí pinseanbhainteacha ó thuarastail foirne.
- 9.5** Tá rochtain ag an Dánlann ar fhoinsí eile de chistiú (neamhvótáilte) ó ghníomhaíochtaí ar nós siopaí miondíola agus bialanna, tabhartais agus bronnadh sochar, tiomsú airgid, taispeántais agus urraíocht. Le trí bliana anuas, b'ionann an cistiú seo agus 17%, ar an meán, den ghlandeontas bliantúil státchiste agus ní chuirtear i gcuntas é i gcuntas leithreasa na Dánlainne.
- 9.6** Cistítear forais eile náisiúnta chultúir, ar nós Ard-Mhúsaem na hÉireann agus na Leabharlainne Náisiúnta trí dheontas bliantúil ón Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta. Sna cásanna siúd, is ionann na hacmhainní féin ó dhíolacháin, imeachtaí corparáideacha, urraíochtaí, etc. agus faoi bhun 5% de na deontais Státchiste faoi seach.
- 9.7** Anuas ar an gcuntas airgeadbhunaithe bliantúil leithreasa, réitíonn an Dánlann ráitis fabhráithe airgeadais atá in ainm is cuntas cuimsitheach a thabhairt ar a n-ioncam agus a gcaiteachas agus ar a staid ghnóthaí go léir.² Deimhníodh na ráitis fabhráithe airgeadais ba dhéanaí don bhliain airgeadais 2011 an 12 Meán Fómhair 2014. D'eascair an mhoill ar dheimhniú as athruithe suntasacha a chur i bhfeidhm i bhformáid an chuntais le haghaidh 2011 chun ailíniú a dhéanamh leis an gcleachtas cuntasaíochta le haghaidh eagraíochtaí comhchosúla.

1 Tugtar breac-chuntas in Nósanna Imeachta Airgeadais Phoiblí (mír C2) na Roinne Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe ar an nós imeachta atá le leanúint nuair a sháraíonn sealbhóirí Vóta an leibhéal caiteachais a leagadh amach do bhliain, agus eascraíonn 'vóta barrachais' mar thoraidh air sin.

2 Réitítear na ráitis bhliantúla airgeadais faoi Alt 35 den Acht um Fhorais Chultúir Náisiúnta, 1997.

- 9.8** Le blianta beaga anuas, d'úsáid an Dánlann a gcistiú féin acmhainní, le faomhadh an Bhoird, ar mhaithe le roinnt costais oibriúcháin a ghearradh ar gnách go gcisteofaí iad ón gcuntas leithreasa. Is í tuairim an Bhoird go leagtar an fhreagracht ar an Rialtas chun cistí leordhóthanacha a sholáthar chun seirbhísí poiblí na Dánlainne a choimeád, agus go n-áirítear costais oibriúcháin leis seo. Ar a shon sin, ní dhearna an Dánlann comhaontú drogallach ar a gcistí féin a úsáid chun an t-easnamh reatha atá i gcostais oibriúcháin a líonadh.
- 9.9** Nuair a tugadh faoi thástáil iniúchta maidir le cuntas leithreasa 2012, tugadh faoi deara gur gearradh roinnt caiteachas oibriúcháin ar a n-acmhainní féin san áit ar gearradh caiteachas ar na gníomhaíochtaí céanna an bhliain roimhe sin ar an Vóta. Nuair a rinneadh seo a fhiosrú leis an Dánlann, mhínigh siad, mar gheall gur laghdaíodh faoi 40% deontas an Státchiste ó 2008 i leith, ba ghá roinnt costais oibriúcháin a chistiú (€156,500 in 2012) ó chúlchistí na Dánlainne, faoi réir údarás an Bhoird. Luaigh siad gurb é an beartas a cuireadh i bhfeidhm ná beartas chun gach costas oibriúcháin a ghearradh ar an Vóta, faoi réir chistiú an Státchiste atá ar fáil.
- 9.10** I gcomhthéacs iniúchadh an chuntais leithreasa le haghaidh 2013, sholáthair an Dánlann sonraí ar chaiteachas €298,000 a gearradh ar a n-acmhainní féin le haghaidh roinnt costais oibriúcháin ar gnách go ngearrfaí iad ar an Vóta (féach Fíor 9.1).

Fíor 9.1 Caiteachas a maoiníodh ó acmhainní féin na Dánlainne, 2013

	Gearrtha ar a n-acmhainní féin	An t-iomlán le haghaidh a mhacasamhail de ghníomhaíochtaí a gearradh ar an Státchiste
	€000	€000
Tuarastail	143	4,836
Costais slándála agus theagmhasacha (turaísléachta agus iompar pictiúr san áireamh)	71	597
Táillí agus costais an bhoird	26	–
Trealamh oifige agus seirbhísí seachtracha TF	15	230
Costais áitribh	38	803
Caomhnú	5	39
Iomlán	298	6,505

Foinse: Dánlann Náisiúnta na hÉireann

Tuairimí an Oifigigh Chuntasaíochta

- 9.11** Mhínigh an tOifigeach Cuntasaíochta, faoina reachtaíocht bhunaithe, go bhfuil freagracht agus údarás aonair ag an mBord chun a n-acmhainní féin a bhainistiú de réir mar a mheasann siad is cuí, ar mhaithe le leas na Dánlainne. Luaigh sé go raibh an t-ádh ar an Dánlann foinse eile de chistí a bheith acu, agus, in éagmais na gcistí leordhóthanacha ón Státchiste ina Vóta bliantúil, is féidir iad a úsáid chun caighdeán a seirbhíse a choimeád agus chun leas agus cuspóirí na Dánlainne a chur chun cinn. Luaigh sé, chomh maith, go bhfuil an caiteachas seo, mar gheall ar a chineál, faoi lánrogha agus go gcistíonn an Státchiste croíchostais, ar nós na foirne buaine, fónas, agus costais slándála. Cuimsíonn ráitis airgeadais na Dánlainne, ar a ndéanann an tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste, gach gníomhaíocht, anuas ar an gcuntas bliantúil leithreasa agus léiríonn na ráitis airgeadais seo costais ó gach foinse.

Conclúidí

- 9.12** Déanann an cás ina bhfuil rochtain ag an Dánlann ar a n-acmhainní féin agus a gcuireann siad a n-acmhainní féin i bhfeidhm lasmuigh den phróiseas bliantúil meastachán, cuspóir um rialú teorainn chaite an phróisis bhliantúil mheastachán agus an ollphrionsabail chuntasaíochta a theastaíonn faoi nósanna imeachta airgeadais phoiblí. Ina theannta sin, tá dualgas ar an Dánlann dhá shraith de ráitis airgeadais a chur i dtoll a chéile, ar dhá bhonn éagsúla cuntasaíochta.

Moladh 9.1

Ba cheart don Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta, i gcomhairle leis an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe, breithniú a dhéanamh ar gach acmhainn den Dánlann a chur san áireamh laistigh den phróiseas leithreasaí. Féadtar cistí coiscithe ó acmhainní neamhStátchiste (ar nós tiomsú airgid) a chur i gcuntas laistigh de na rialacha reatha um chuntasaíocht leithreasa. Mar mhalairt air sin, ba cheart machnamh a dhéanamh ar chaitheamh leis an Dánlann, ar nós forais chultúir náisiúnta eile, mar fhotheideal deontais laistigh den mheastachán don Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta, leis an tuairisciú cuí agus tráthúil airgeadais ar bhonn cuimsitheach.

Freagairt an Stiúrthóra

Ní chomhaontaítear. Bheadh sé an-díobhálach gach ceann de chúlchistí na Dánlainne a chur san áireamh atá laistigh den phróiseas meastachán/leithreasa. Chiallódh sé go dteastódh gach ioncam neamhchoiscithe nár caitheadh a fuair an Dánlann, lena n-áireofaí tabhartais, bronnadh sochair agus tiomnachtaí, a thabhairt suas don Státchiste, gach bliain. Bhainfeadh seo láithreach agus go mór den chumas atá ar an Dánlann chun cistí a thiomsú agus chun toil deontóirí/pátrún a mhúscailt chun cistí a thabhairt ar mhaithe leis an Dánlann agus sochaí na hÉireann. Tríd an athrú sin a dhéanamh nuair a thug an Dánlann an tiomantas, le tacaíocht ón Rialtas, d'acmhainní suntasacha a chaitheamh chun a ngníomhaíochtaí tiomsaithe airgid a fhairsingiú, bhainfí go mór d'iarrachtaí tiomsaithe airgid na Dánlainne.

Smaoineamh atá sa mholadh eile chun Vóta na Dánlainne a aistriú ina dheontas ón Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta a dhiúltaigh an Bord nuair a cuireadh in iúl nár bhain mórán fiúntais leis roinnt blianta ó shin, go príomha mar gheall go mbaineann sé de neamhspleáchas braite na Dánlainne ó rialtas lárnach, agus a chruthaíonn níos mó deacrachtaí do thiomsú airgid. Ní raibh deis ag an mBord reatha chun machnamh a dhéanamh ar na hiarmhairtí féideartha substainteacha den mholadh seo agus theastódh breis ama chun bheith in ann freagairt chuimsitheach a sholáthar.

Freagairt Ard-Rúnaí na Roinne Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta

Comhaontaithe. Ar mhaithe le trédhearcacht, ba cheart cistiú an Státchiste a sholáthar, amach anseo, trí fhotheideal den Vóta Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta. Cuirfear deireadh le hoibriú Vóta na Dánlainne Náisiúnta an 31 Nollaig 2014 agus soláthrófar ráiteas comhaontaithe ina leagtar amach fáiltais agus íocaíochtaí ionchasacha don bhliain amach romhainn sa Mheastachán Leasaithe le haghaidh 2015 a réitigh an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe.